

ปราชญ์เกษตร

ของแผ่นดิน ประจำปี 2568

ร้อยตรี สุรชัย บุญคง
สาขาปราชญ์เกษตรเศรษฐกิจพอเพียง

นายสง คัมวิเชียร
สาขาปราชญ์เกษตรดีเด่น

นายวันนา บุญกลม
สาขาปราชญ์เกษตรผู้นำชุมชนและเครือข่าย

กองนโยบายเทคโนโลยีเพื่อการเกษตรและเกษตรกรรมยั่งยืน
สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

คำนำ

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เห็นสมควรให้การยกย่องและเชิดชูเกียรติแก่ผู้ทรงภูมิปัญญา ด้านการเกษตรในสาขาต่าง ๆ ซึ่งเป็นผู้ที่มีคุณความดี มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ สมควรเป็นปราชญ์เกษตรของแผ่นดิน จึงกำหนดให้มีการสรรหาและแต่งตั้งบุคคลให้เป็นปราชญ์เกษตรของแผ่นดิน จำนวน 4 สาขา ประกอบด้วย ปราชญ์เกษตรผู้ทรงภูมิปัญญาและมีคุณูปการต่อภาคการเกษตรไทย ปราชญ์เกษตรเศรษฐกิจพอเพียง ปราชญ์เกษตรดีเด่นและปราชญ์เกษตรผู้นำชุมชน และเครือข่าย เพื่อสนับสนุนให้มีการถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์และความสามารถสู่สังคม

ในปี พ.ศ. 2568 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้ทำการสรรหาและแต่งตั้งบุคคลให้เป็นปราชญ์เกษตรของแผ่นดินใน 3 สาขา ประกอบด้วย ร้อยตรี สุรชัย บุญคง เป็นปราชญ์เกษตรของแผ่นดิน สาขาปราชญ์เกษตรเศรษฐกิจพอเพียง นายสวง คุ่มวิเชียร เป็นปราชญ์เกษตรของแผ่นดิน สาขาปราชญ์เกษตรดีเด่น และนายวันนา บุญกลม เป็นปราชญ์เกษตรของแผ่นดิน สาขาปราชญ์เกษตรผู้นำชุมชนและเครือข่าย

กองนโยบายเทคโนโลยีเพื่อการเกษตรและเกษตรกรรมยั่งยืน สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จึงได้จัดทำหนังสือ **“ปราชญ์เกษตรของแผ่นดิน ประจำปี 2568”** โดยได้รวบรวมข้อมูลประสบการณ์ในการดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพ ผลงานที่สร้างคุณประโยชน์และการขยายผลงานของปราชญ์เกษตรของแผ่นดินแต่ละท่าน เพื่อเผยแพร่ข้อมูลความรู้ที่เป็นประโยชน์ในการดำรงตนและการประกอบอาชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแก่ผู้ที่สนใจทั่วไป คณะผู้จัดทำได้รับความร่วมมืออย่างดียิ่งจากผู้เกี่ยวข้องในการสนับสนุนข้อมูลและอำนวยความสะดวกในการสรรหาปราชญ์เกษตรของแผ่นดินในปี พ.ศ. 2568 ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ด้วยดี จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย

กองนโยบายเทคโนโลยีเพื่อการเกษตรและเกษตรกรรมยั่งยืน
มิถุนายน 2568

ร้อยตรี สุรชัย บุญคง

ปราชญ์เกษตรของแผ่นดิน
สาขาปราชญ์เกษตรเศรษฐกิจพอเพียง

ปราชญ์เกษตรของแผ่นดิน

สาขาปราชญ์เกษตรเศรษฐกิจพอเพียง

ร้อยตรี สุรชัย บุญคง

อายุ 68 ปี

การศึกษา ปริญญาตรีศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาศิลปศาสตร
มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

สถานภาพ สมรส

ที่อยู่ บ้านเลขที่ 131 บ้านตรอกปลาไหล หมู่ที่ 6
ตำบลย่านรี อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี 25110

โทรศัพท์ 08-1756-5124

อาชีพ ข้าราชการบำนาญ (ทหาร) / เกษตรกร

รางวัล หรือประกาศเกียรติคุณที่ได้รับ

ปราชญ์เกษตรของแผ่นดิน สาขาปราชญ์เกษตรเศรษฐกิจพอเพียง
ปี 2568

รางวัลชนะเลิศ การประกวดผลงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
ปี 2556 กองทัพอากาศ

รางวัลพระราชทานชนะเลิศ การประกวดการพัฒนาและรณรงค์
การใช้แฟก อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ครั้งที่ 5 ประเภทการปลูก
และส่งเสริมการปลูก ปี 2553 มูลนิธิชัยพัฒนา

ชีวิตที่พอเพียง

ร้อยตรี สุรชัย บุญคง เป็นผู้มีประสบการณ์ในการทำงานภาคเกษตรและดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นระยะเวลา 35 ปี สามารถเป็นแบบอย่างให้แก่ผู้อื่นมากกว่า 25 ปี เดิมร้อยตรี สุรชัย บุญคง มีอาชีพรับราชการทหารและได้ทำการเกษตรในพื้นที่ของตนเองควบคู่ไปด้วย โดยทำเกษตรเชิงเดี่ยว แต่ประสบปัญหาต้นทุนการผลิตสูง ดินเสื่อมโทรมไม่มีคุณภาพ แหล่งน้ำไม่เพียงพอทำให้ขาดสภาพคล่องทางการเงินจนมีหนี้สิน จึงได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมจนกระทั่งได้เรียนรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงรัชกาลที่ 9 และน้อมนำมาปฏิบัติปรับเปลี่ยนสู่การทำเกษตรแบบผสมผสานด้วยความใฝ่รู้และไม่ย่อท้อร้อยตรี สุรชัย บุญคง ได้ทดลองใช้หญ้าแฝก ถั่วพริ้ว ปรับปรุงบำรุงดินในพื้นที่ โดยสังเกตเห็นได้ว่าพื้นดินมีความอุดมสมบูรณ์ขึ้น ธาตุอาหารในดินเพิ่มขึ้น บริเวณขอบสระน้ำดินพังทลายน้อยลง น้ำที่ขุ่นเริ่มใสขึ้นเกิดความภาคภูมิใจที่ได้ปรับปรุงพื้นที่ให้สามารถกลับมาปลูกพืชผลทางการเกษตรได้ พร้อมทั้งได้ดำเนินกิจกรรมที่มุ่งเน้นการพึ่งพาตนเองและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน โดยมี

หลักการดำเนินชีวิต คือ “อยู่อย่างมีความสุข ไม่ทุกข์กับอดีต ชีวิตพอเพียง เลี้ยงตน แบ่งปัน” บนพื้นที่ 32 ไร่ ของร้อยตรี สุรชัย บุญคง มีการจัดการพื้นที่การเกษตรที่หลากหลายให้เกิดประโยชน์และคุ้มค่ามากที่สุด ได้แก่ 1) ด้านเกษตร ประกอบด้วย กิจกรรม ทำนาข้าว 30 ไร่ ปลูกมะพร้าว 200 ต้น ส้มโอ มะนาว กลัวย พลูทอง (พลูใบเหลืองสำหรับกินหมาก) 300 หลัก และหญ้าแฝก 2) ด้านประมง เพาะเลี้ยงกบ ในกระชัง/บ่อดิน เลี้ยงปลาในบ่อดิน เช่น ปลานิล ปลาหัวทิม ปลาสรวย และปลาดุก 3) ด้านปศุสัตว์ เลี้ยงไก่ไข่ ไก่พื้นเมืองและวัว พร้อมทั้งมีการจัดบันทึกรายละเอียดบัญชีรายได้และค่าใช้จ่ายในกิจกรรมการเกษตรทุกอย่างที่ดำเนินการ เพื่อใช้สำหรับวางแผนในการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพ ซึ่งกิจกรรมการเกษตรในพื้นที่ทั้งหมดสามารถเกื้อกูลประโยชน์ต่อกัน ทำให้มีภูมิคุ้มกันด้านความมั่นคงทางอาหาร ก่อให้เกิดรายได้หมุนเวียนตลอดทั้งปี และยังสามารถแบ่งปันให้กับคนในชุมชน และใช้พื้นที่เป็นศูนย์ศึกษาและถ่ายทอดเทคโนโลยีตำบลย่านรีและเครือข่ายคนรักแฝก ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับเกษตรกรและผู้ที่สนใจได้มาศึกษาเรียนรู้

ผลงานสร้างคุณประโยชน์

ร้อยตรี สุรชัย บุญคง เป็นเกษตรกรที่ปรับเปลี่ยนการทำเกษตรเชิงเดี่ยวมาเป็นเกษตรแบบผสมผสาน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และมีหลักการปฏิบัติเพื่อให้ “ต้นทุนการผลิตลดลง ผลผลิตเพิ่มขึ้น สิ่งแวดล้อมปลอดภัย คนปลอดภัย รายได้เพิ่มขึ้น เกื้อหนุนสังคม” บนหลักการพึ่งพาตนเอง เพื่อให้สามารถพอเพียงเลี้ยงชีพ จากนั้นจึงแบ่งปันและถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ที่มีทำให้เห็นเป็นแบบอย่าง ให้เกษตรกรได้มาศึกษาดูงานที่ศูนย์เรียนรู้ฯ นำความรู้ไปปฏิบัติ เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นสังคมเกษตร รวมเป็นกลุ่มและเครือข่าย ด้วยนิสสัยการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน จึงเป็นต้นแบบของการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ประสบความสำเร็จ ในการประกอบอาชีพการเกษตรที่สามารถนำพาครอบครัวหลุดพ้นจากปัญหาหนี้สิน โดยมีหลักการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมและเป็นที่ประจักษ์แก่คนในชุมชนและสังคม และทำการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่โดดเด่น ได้แก่ 1) การนำ BCG Model มาปรับใช้ตามหลักการ คือ Bio-Economy ทำเกษตรโดยไม่เผาในพื้นที่การเกษตรใช้วิธีการ

หมักเศษฟาง ฉีดพ่นด้วยน้ำหมักชีวภาพ ปรับปรุงดินด้วยมูลวัวผสมกับมูลไส้เดือน Circular Economy นำเศษใบไม้ เศษหญ้า เศษอาหารจากครัวเรือนมาทำเป็นปุ๋ย สำหรับใช้ในแปลง และ Green Economy ไม่ใช้สารเคมี ทดแทนด้วยสารชีวภัณฑ์ เพื่อต่อชีวิตให้กับสิ่งมีชีวิตที่เป็นมิตรต่อพืช ปลูกป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง เพิ่มพื้นที่สีเขียวรักษาความชุ่มชื้นของดินและแหล่งน้ำ 2) ส่งเสริมและผลักดัน การใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝก ในการอนุรักษ์ดินและน้ำให้กับสมาชิกในชุมชน ตำบล อำเภอ จังหวัดและทั่วประเทศ สร้างการรับรู้ ส่งการขยายผลการเพาะเลี้ยง หญ้าแฝกเพื่อจำหน่ายต้นพันธุ์ สร้างรายได้ให้กับสมาชิกในหมู่บ้านเป็นมูลค่า 10,000,000 บาทต่อปี และส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าเป็นหัตถกรรมผลิตภัณฑ์จาก ใบหญ้าแฝก โดยทำเป็นกระเป๋าแฟชั่นจัดจำหน่ายที่ร้านภัทรพัฒน์ ดำเนินการ ร่วมกับบริษัท พิมพาปารีส จำกัด ในการจัดแสดงผลิตภัณฑ์กระเป๋าแฟชั่นจาก หญ้าแฝก 3) นำองค์ความรู้เรื่องหญ้าแฝกในการอนุรักษ์ดินและน้ำไปแก้ไขปัญหา การพังทลายของหน้าดินได้อย่างกว้างขวางทั้งในระดับพื้นที่และระดับประเทศ ประกอบด้วย กิจกรรมส่งเสริมการปลูกหญ้าแฝก ณ อ่างเก็บน้ำนฤดินทรจินดา อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี การประยุกต์ใช้ยางรถยนต์เก่าร่วมกับหญ้าแฝก เพื่อสร้างทำนบดินป้องกันน้ำเซาะตลิ่งริมน้ำแควโขม่ง อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัด ปราจีนบุรี การปลูกหญ้าแฝกในพื้นที่ลาดเท ณ วัดศรีวิโนภาสสถิตพร อำเภอมือง จังหวัดระยอง และการปลูกแฝกในท่อ PVC บริเวณพื้นที่ลาดชันตามไหล่เขา เขตอำเภอทองผามูมิ จังหวัดกาญจนบุรี

การขยายผลงาน

ร้อยตรี สุรชัย บุญคง เป็นแบบอย่างการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่เกษตรกรมาตลอดระยะเวลา 25 ปี และยังเป็นวิทยากรบรรยายให้ความรู้เรื่องศาสตร์พระราชา เกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตรผสมผสาน การปลูกและใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำให้กับภาครัฐและเอกชน ตลอดจนผู้สนใจที่มาศึกษาดูงานทั้งในประเทศและต่างประเทศ เฉลี่ยปีละประมาณ 2,000 คน พร้อมทั้งมีการเผยแพร่ความรู้ผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ วารสาร นิตยสาร โทรทัศน์ วิทยุและโซเชียลมีเดีย อย่างแพร่หลาย

การสร้างกลุ่ม/เครือข่าย

ร้อยตรี สุรชัย บุญคง ได้ขยายผลงานและความรู้พร้อมทั้งสร้างกลุ่มเครือข่ายการดำเนินกิจกรรมทางการเกษตรทั้งในระดับชุมชน ภูมิภาค และระดับประเทศ ได้แก่ สมาคมคนรักผักแห่งประเทศไทย 12 เขต มีสมาชิกประมาณ 10,000 คน ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าการเกษตร (ศพก.) ศพก.หลัก และศพก.เครือข่าย 13 ศูนย์ กลุ่มแปลงใหญ่ข้าว 25 แปลง และยังมี การบูรณาการร่วมกับภาคีเครือข่ายหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน อาทิ มูลนิธิชัยพัฒนา สำนักงาน กปร. กรมพัฒนาที่ดิน และบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ตลอดจนการขยายผลงานไปยังเกษตรกร ภาครัฐ และต่างประเทศ โดยมีประเทศ แอฟริกาใต้ และประเทศคองโก ที่เข้ามาศึกษาดูงาน แล้วได้นำความรู้ในการ อนุรักษ์ดินด้วยหญ้าแฝกไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่ของตนเองด้วย

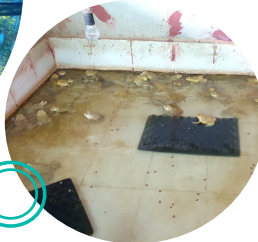

องค์ความรู้ที่โดดเด่น

1. การปรับกรอบความคิด (Mindset) ด้วยประสบการณ์ที่ผ่านการลองผิดลองถูก ในการทำการเกษตรระยะแรกประสบปัญหาต่าง ๆ เช่น พื้นที่ทำการเกษตรสภาพดินเสื่อมโทรมไม่มีคุณภาพ พืชที่ปลูกเจริญเติบโตไม่สมบูรณ์และผลผลิตไม่มีคุณภาพ แหล่งน้ำไม่เหมาะสมและไม่เพียงพอกับการทำเกษตร ทำการประมงไม่ได้ผล ประกอบกับการได้ไปศึกษาดูงานยังพื้นที่ต่าง ๆ จึงได้ตระหนักถึงความสำคัญของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จึงปรับเปลี่ยนจากการทำเกษตรเชิงเดี่ยวที่มีต้นทุนสูง ต้องพึ่งพาสารเคมีเป็นหลัก โดยกลับมา

วิเคราะห์ใช้หลักความจริง คือ ทุกอย่างไม่จำเป็นต้องสมบูรณ์แบบ เนื่องจากความสมบูรณ์แบบเป็นตัวแปรสำคัญประการหนึ่ง ที่ปิดกั้นความสำเร็จ โดยยึดกรอบความคิดใหม่ว่าเรา

จะทำให้ดีที่สุด แม้ว่าทุกอย่างอาจไม่สามารถดีเยี่ยมได้ 100%

2. การบริหารจัดการดินและน้ำ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการทำการเกษตร ร้อยตรี สุรชัย บุญคง ได้ตั้งคำถามกับตนเองว่า จะทำอย่างไรถึงจะหลุดพ้นจากปัญหาสภาพดินลูกรังเสื่อมโทรมไม่เหมาะสมแก่การเพาะปลูก ต้นทุนการผลิตสูง ปัญหาภัยแล้ง โรคระบาด ผลผลิตราคาตกต่ำ เริ่มแรกจึงบริหารจัดการโดยการขายดินลูกรังในพื้นที่ของตัวเอง และนำรายได้มาซื้อต้นไม้ปลูก ซื้อพันธุ์ปลา พันธุ์เป็ด พันธุ์ไก่มาเลี้ยง นำพืชล้มลุกมาปลูกเพิ่มเติมในพื้นที่ แต่ต้องประสบปัญหาใหญ่ที่ดินไม่สามารถใช้ปลูกพืชล้มลุกได้ เนื่องจากหน้าดินไม่หนาพอลึกลงไปมีแต่ดินลูกรังปลูกได้เฉพาะไม่ยืนต้น จึงได้นำถั่วพุ่ม ถั่วพริ้ว และปอเทืองมาปลูกเพื่อไถกลบลงไป

ในที่ดิน เลี้ยงหมูหลุมนำมูลมาใส่ในดิน จนสามารถฟื้นฟูดินมาใช้ในการทำนาได้ นอกจากนี้ยังพบปัญหาไม่มีน้ำใช้ทำการเกษตร จึงขุดสระน้ำเก็บกักน้ำไว้ใช้เพิ่ม แต่ปัญหาดินลูกรังทำให้ดินไหลตกมาจากขอบบ่อ ทำให้น้ำในสระมีสีแดงขุ่น ไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ เลี้ยงปลาไม่ได้ จึงได้ไปขอความรู้จากเจ้าหน้าที่ สถานีพัฒนาที่ดินและนำหญ้าแฝกมาปลูกรอบขอบสระให้แน่นซ้อนกันเรียงเป็น สองแถวใช้เวลาเพียง 6 เดือน รากของหญ้าแฝกที่ปลูกไว้สามารถยึดหน้าดิน ทำให้ลดการชะล้างพังทลายของดินลูกรังและทำให้น้ำใส นอกจากนี้หญ้าแฝก มาปลูกในพื้นที่และยังได้นำหญ้าแฝกมาใช้ประโยชน์ในด้านอื่น ๆ อาทิ นำหญ้าแฝก มามุงหลังคา นำแฝกอ่อนมาผสมแกลบให้หมูหลุมกิน นำหญ้าแฝกมาปลูกบนคันนา กันดินพังและช่วยดูดซับน้ำไว้ในดิน เพียงเวลาไม่นานดินก็มีความอุดมสมบูรณ์ขึ้น สามารถทำนาได้ มีข้าวกินเองโดยไม่ต้องซื้อ นำหญ้าแฝกไปปลูกรอบโคนต้นไม้ และนำไปที่ตัดแล้วไปคลุมไว้รอบโคนต้น ช่วยให้สามารถซับน้ำซับปุ๋ยไม่ให้ระเหย ลงไปในดินจนหมด ปัจจุบันสามารถฟื้นฟูระบบนิเวศกลับคืนมา สร้างความหลากหลาย ทางชีวภาพ ได้เห็นไส้เดือน หิ่งห้อย และได้ขยายพื้นที่ทำกิจกรรมการเกษตรเพิ่มขึ้น ได้แก่ การทำนา ปลูกมะพร้าว ปลูกพลู ปลูกผัก ปลูกไม้ผล เลี้ยงปลา เลี้ยงกบ เลี้ยงไก่ เลี้ยงวัว ผลิตภัณฑ์อินทรีย์ใช้เอง มีเหลือก็แบ่งขาย ใช้เศษพืชเป็นอาหารของปลา เผาถ่านทำน้ำส้มควันไม้ใช้กำจัดแมลงศัตรูพืช ลดต้นทุนการผลิต มีรายได้หมุนเวียน จากการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ตลอดปี จนประสบความสำเร็จเป็นที่ประจักษ์ ได้รับการยอมรับจากครอบครัวและคนในชุมชน

3. การบริหารจัดการเชิงพื้นที่ ในพื้นที่ 32 ไร่ ร้อยตรี สุรัชชัย บุญคง มีการบริหารจัดการพื้นที่ โดยการแบ่งสัดส่วนการใช้งาน ได้แก่ ที่อยู่อาศัย 2 งาน บ่อน้ำ 4 ไร่ นาข้าว 9 ไร่ สวนไม้ผลและไม้ยืนต้น 11 ไร่ มะพร้าว 3 งาน ถนน 2 ไร่ อื่น ๆ 1 งาน เน้นการผลิตตามระบบเกษตรอินทรีย์ โดยใช้หลักการใช้ธรรมชาติดูแลธรรมชาติ ปลูกป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง โดยจำแนกได้ ดังนี้ 1) ป่าไม้ใช้สอย คือ ไม้โตเร็ว สำหรับใช้ในครัวเรือน เช่น ไม้ไผ่ 2) ป่าไม้กินได้ คือ ไม้ผล เช่น มะพร้าว มะม่วง ชมพู่มะยมชิต และผักกินใบต่าง ๆ 3) ป่าไม้เศรษฐกิจ คือ ไม้ที่ปลูกไว้ขายหรือไม้เศรษฐกิจ เช่น ไม้สัก พลูใบเหลือง ส่วนประโยชน์ 4 อย่าง จำแนกประโยชน์ออกเป็น 1) ป่าไม้ใช้สอย นำมาทำเล้าไก่ คอกวัว ใบไม้/ใบไม้นำมากองทำปุ๋ยหมัก 2) ป่าไม้กินได้ นำมาเป็นอาหาร ทั้งพืชกินใบ กินผล และหากมีเหลือก็แบ่งจำหน่าย เช่น มะพร้าวแกง ต้นพันธุ์มะพร้าวน้ำหอม 3) ป่าไม้เศรษฐกิจ เป็นแหล่งรายได้ของครัวเรือน ได้แก่ พลูใบเหลือง มีพ่อค้าคนกลางเข้ามาสั่งซื้อถึงบ้าน ซึ่งสามารถสร้างรายได้ให้กับครอบครัวได้ทุกวันไม่ต่ำกว่าวันละ 3,000 บาท ราคาจะอยู่ที่ 70 – 250 บาท/กิโลกรัม 4) ประโยชน์ในการช่วยอนุรักษ์ดินและน้ำการปลูกพืชที่หลากหลายอย่างเป็นระบบ ช่วยสร้างสมดุลของระบบนิเวศในสวนปกป้องผิวดินให้ชุ่มชื้น เกิดธาตุอาหารในดินเพิ่มจุลินทรีย์และสิ่งมีชีวิตในดิน

4. การถ่ายทอดองค์ความรู้ โดยได้เป็นวิทยากร ถ่ายทอดผลงานอย่างต่อเนื่อง บรรยายให้ความรู้การปลูก และใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ บรรยายหลักสูตรศาสตร์พระราชา เกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตรผสมผสาน ให้กับทั้งภาครัฐและเอกชน และผู้สนใจทั่วไปที่มี ศึกษาดูงาน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 จนถึงปัจจุบัน รวมแล้วเป็น ระยะเวลากว่า 19 ปี โดยมีหลักสูตรการถ่ายทอดให้ความรู้ และฐานการเรียนรู้ในพื้นที่การเกษตร ดังนี้

- 1) ศาสตร์พระราชา เกษตรทฤษฎีใหม่ และเกษตรผสมผสาน
- 2) การปลูกและการใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝก เพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ
- 3) การจัดการดินและน้ำ
- 4) การทำจุลินทรีย์ การทำปุ๋ยหมัก/น้ำหมักชีวภาพ
- 5) การเพาะ ขยายพันธุ์พืชและสัตว์
- 6) การจัดทำบัญชีครัวเรือน การจัดทำบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพ
- 7) วิทยากรบรรยายตามกระบวนการโรงเรียนเกษตรกรในพระราชดำริ
- 8) แปลงเรียนรู้และฐานการเรียนรู้ ด้านต่าง ๆ ได้แก่ ฐานการเรียนรู้ที่ 1 การจัดทำบัญชี ฐานการเรียนรู้ที่ 2 การเพาะกบนา ฐานการเรียนรู้ที่ 3 การเลี้ยงกบ ในกระชัง ฐานการเรียนรู้ที่ 4 การเลี้ยงปลาในกระชัง ฐานการเรียนรู้ที่ 5 การผลิตปุ๋ยหมัก ฐานการเรียนรู้ที่ 6 การผลิตน้ำหมักชีวภาพ ฐานการเรียนรู้ที่ 7 การผลิตปุ๋ยมูลไส้เดือน ฐานการเรียนรู้ที่ 8 สายพันธุ์หญ้าแฝก ฐานการเรียนรู้ที่ 9 การอนุรักษ์ดินและน้ำด้วยหญ้าแฝก

5. การลดต้นทุนกิจกรรมที่ดำเนินการเพื่อลดต้นทุนการผลิต โดยมีการเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้เอง การใช้ปุ๋ยจากการผลิตปุ๋ยหมัก มูลไส้เดือน ลดต้นทุนการจ้างแรงงานโดยการใช้เครื่องจักรกล เครื่องสีข้าว การให้น้ำพืชด้วยระบบสปริงเกอร์ และการทำบัญชีรายรับรายจ่าย เพื่อวางแผนการผลิตอุดรอยรั่วและแบ่งเก็บออม โดยมีกิจกรรมที่สามารถลดต้นทุนได้ ได้แก่

1) การทำนา โดยปกติมีต้นทุนประมาณ 4,700 บาท/ไร่ สามารถลดต้นทุนเมล็ดพันธุ์ (เก็บเอง) ค่าไถ ค่าตีดิน ค่าสีข้าว (เครื่องจักรของตนเอง) ปุ๋ยเคมี (ใช้ปุ๋ยหมัก) ด้วยกิจกรรมและความรู้ที่นำมาใช้ทำให้สามารถลดต้นทุนได้ประมาณ 2,750 บาท/ไร่

2) การปลูกพลูใบเหลือง (พลูสำหรับกินหมาก) โดยปกติต้นทุนประมาณ 56,847 บาท/ไร่ (การเตรียมแปลง ระบบให้น้ำ ต้นพันธุ์ ปุ๋ย) สามารถลดต้นทุนในเรื่องปุ๋ยโดยใช้มูลไส้เดือนซึ่งเลี้ยงเองและใช้สารโดโลไมต์จากสถานีพัฒนาที่ดินปราจีนบุรี สามารถลดต้นทุนได้ประมาณ 2,000 บาท/ไร่ สำหรับต้นทุนหลักในการวางแผนเตรียมแปลง ระบบให้น้ำและต้นพันธุ์เป็นการลงทุนครั้งเดียว แต่สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ทั้งปี

ร้อยตรี สุรชัย บุญคง ตั้งปณิธานว่าจะไม่หวนกลับไปใช้สารเคมี เพื่ออนุรักษ์ดินและน้ำ คืนความสมบูรณ์ เพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพให้กับระบบนิเวศ มุ่งเน้นความพออยู่พอกิน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงรัชกาลที่ 9

นายสง คุ่มวิเชียร

ปราชญ์เกษตรของแผ่นดิน
สาขาปราชญ์เกษตรดีเด่น

ปราชญ์เกษตรของแผ่นดิน สาขาปราชญ์เกษตรดีเด่น

นายสงวน คุ่มวิเชียร

อายุ 69 ปี

การศึกษา ประถมศึกษาปีที่ 4

สถานภาพ สมรส

ที่อยู่ บ้านเลขที่ 23/1 หมู่ที่ 3 ถนนศาลายา - บางภาษี
ตำบลนราภิรมย์ อำเภอบางเลน
จังหวัดนครปฐม 73130

โทรศัพท์ 08-1438-2633

อาชีพ เกษตรกร

รางวัล หรือประกาศเกียรติคุณที่ได้รับ

ปราชญ์เกษตรของแผ่นดิน สาขาปราชญ์เกษตรดีเด่น ปี 2568

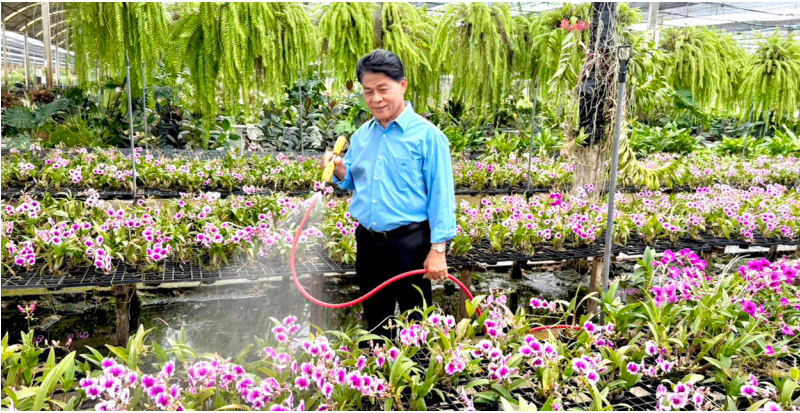
รางวัลนักปรับปรุงพันธุ์พืชดีเด่น ปี 2558 ของสมาคมปรับปรุงพันธุ์พืชและขยายพันธุ์พืชแห่งประเทศไทยร่วมกับกรมวิชาการเกษตร

รางวัลเหรียญทองแดง ในการประกวดกล้วยไม้โลก (สกุลหวาย) ในงานการประชุมกล้วยไม้โลก (World Orchid Conference) ครั้งที่ 19 ปี 2551 ณ เมืองไมอามี รัฐฟลอริดา ประเทศสหรัฐอเมริกา

ชีวิตที่พอเพียง

นายสง คุ่มวิเชียร จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ครอบครัวยุโรป ออาชีพปลูกกล้วยไม้ตัดดอกจำหน่าย เมื่อปี พ.ศ. 2538 ได้มีแนวคิดที่จะเพิ่มมูลค่าของกล้วยไม้ด้วยการจำหน่ายเป็นต้นพันธุ์ จึงเริ่มศึกษาการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อกล้วยไม้จากศาสตราจารย์ระพี สาคริก และลงมือปฏิบัติ ลองผิดลองถูกด้วยตนเอง จนสามารถพัฒนาสายพันธุ์ให้ตรงกับความต้องการของตลาดและลดต้นทุนในการผลิต จากการสั่งสมประสบการณ์ในการทำการเกษตรมาอย่างยาวนาน ทำให้ นายสง คุ่มวิเชียร เป็นเกษตรกรผู้เชี่ยวชาญและสร้างสรรค์ผลงานด้านการเกษตร มีความเชี่ยวชาญในการพัฒนาสายพันธุ์กล้วยไม้ โดยเฉพาะกล้วยไม้สกุลหวาย และมีผลงานด้านนวัตกรรม ด้านการบริหารจัดการ ด้านการตลาด และด้านการเผยแพร่องค์ความรู้ ในการทำฟาร์มผลิตกล้วยไม้ที่ได้มาตรฐานสากล นายสง เป็นผู้มีความเพียรวิริยะ อุตสาหะ ทำการศึกษาหาความรู้ใหม่เพิ่มเติมเพื่อนำมาต่อยอดอาชีพ ทำการทดลองผสมพันธุ์กล้วยไม้พันธุ์ใหม่ ๆ รวมทั้งการเพาะขยายพันธุ์ด้วยวิธีเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ สามารถผลิตต้นพันธุ์ได้ในปริมาณมากและใช้ระยะเวลาสั้น นายสง เป็นผู้ดำเนินชีวิตและดำเนินอาชีพตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นระยะเวลา 40 ปี ใช้หลักคิดแบบรอบคอบ ไม่ฟุ้งเฟ้อ มีการวางแผนการผลิตและการจำหน่าย รับฟังความคิดเห็นจากสมาชิกและผู้ร่วมงาน และปรับตัวให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลง แม้ว่าจะเกิดสถานการณ์วิกฤติต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

ผลงานสร้างคุณประโยชน์

นายสงว คุ่มวิเชียร เป็นผู้คิดค้นและพัฒนาสายพันธุ์กล้วยไม้สกุลหวาย ซึ่งได้รับพระราชทานนาม จำนวน 5 สายพันธุ์ ประกอบด้วย กล้วยไม้สกุลหวาย “ม่วงราชกุมารี” “รักตลิลิน” และ “คชนกา” ได้รับพระราชทานชื่อจากสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี กล้วยไม้สกุลหวาย “ชมพูนครินทร์” ได้รับพระราชทานชื่อจากสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ และกล้วยไม้สกุลหวาย “โสมสวลี” ได้รับพระราชทานชื่อจากพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี กรมหมื่นสุทธนารีนาถ และเป็นผู้สร้างประวัติศาสตร์ในวงการกล้วยไม้ไทยด้วยการเป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จในการเพาะพันธุ์กล้วยไม้สกุลหวายสายพันธุ์สองสี ในต้นเดียวกัน รวมถึงพัฒนาสายพันธุ์ต่าง ๆ มากกว่า 4,000 สายพันธุ์ เพื่อให้เกษตรกรนำไปเพาะเลี้ยง สามารถสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรและคนในชุมชน

นายสงว ได้พัฒนาสารสกัดจากผงกล้วยไม้ (Orchid dendrobine extract) เพื่อใช้ในอุตสาหกรรมกล้วยไม้แปรรูป เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในผลิตภัณฑ์อาหาร ผลิตภัณฑ์บำรุงผิว และพัฒนานวัตกรรมที่ช่วยในการเพาะเลี้ยงกล้วยไม้ เพิ่มมูลค่า

และศักยภาพของกล้วยไม้ไทย คิดค้นและทดลองวิธีการใหม่ ๆ รองรับความต้องการของตลาด ดังนี้ 1) การประยุกต์ใช้กระถางดูดน้ำกับกล้วยไม้ เพื่อความสะดวกและประหยัดเวลาสำหรับคนที่รักการปลูกกล้วยไม้แต่ไม่มีเวลารดน้ำ และเป็นการประหยัดปุ๋ยและน้ำถึง 20 เท่า ช่วยส่งเสริมการปลูกกล้วยไม้ในกลุ่มคนรุ่นใหม่ได้เป็นอย่างดี 2) ทดลองและพัฒนาเทคนิคการดูแลของกล้วยไม้ที่ช่วยเพิ่มความสวยงามและคุณค่าของกล้วยไม้ ทำให้กล้วยไม้มีเอกลักษณ์และเป็นที่ต้องการของตลาด 3) ทดลองใช้สาร CPPU ที่ใช้ในทุเรียน ฉีดพ่นกล้วยไม้ในช่วงฤดูร้อน เพื่อแก้ปัญหาคุณภาพดอกกล้วยไม้ ทำให้ดอกมีขนาดใหญ่ขึ้นสีเข้มและกลีบหนา ช่วยเพิ่มความแข็งแรงของดอก ลดความเสียหาย 4) พัฒนาบรรจุภัณฑ์ที่ใช้สำหรับบรรจุต้นกล้วยไม้ ต้นกล้วยไม้และดอกกล้วยไม้ ในการส่งออกที่ได้มาตรฐาน ลดการสูญเสียในกระบวนการขนส่ง ทำให้กล้วยไม้ไทยสามารถแข่งขันได้ในตลาดโลก 5) ประยุกต์ทำผนังกันห้องเย็นเพื่อรักษาความเย็นด้วยวัสดุแผ่นโพลีคาร์บอเนต โดยให้แสงเข้ารอบด้าน เพื่อช่วยประหยัดพลังงานและทำให้กล้วยไม้โตเร็ว 6) คิดค้นเครื่องล้างขวดเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อกล้วยไม้ที่สามารถประหยัดพลังงานและแรงงาน และ 7) พัฒนาโรงเรือนเพาะเลี้ยงที่สามารถควบคุมแสง โรคและแมลง จนเป็นต้นแบบให้กับแปลงกล้วยไม้อื่น ๆ

การขยายผลงาน

นายสง คุ่มวิเชียร ได้ก่อตั้งแหล่งผลิตกล้วยไม้แบบครบวงจรภายใต้ชื่อ “แอร์ออร์คิดส์” โดยใช้เป็นสถานที่ศึกษาดูงาน บรรยายและให้ความรู้เกี่ยวกับการเพาะเลี้ยงกล้วยไม้สายพันธุ์ต่าง ๆ การเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ การพัฒนาสายพันธุ์ มีเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไม้ คณะศึกษาดูงานจากหน่วยงานราชการ ภาคเอกชน และต่างประเทศ ประมาณ 100 คณะต่อปี รวมถึงมีนิสิตนักศึกษาเข้าฝึกงานประมาณ ปีละ 10 สถาบัน นอกจากนี้ ยังเป็นแหล่งจำหน่ายกล้วยไม้ขนาดใหญ่แห่งแรกของไทย โดยใช้แนวคิดในการบริหารงานแบบเน้นการจัดการทางการตลาดในเชิงรุก “เข้าถึงและเข้าใจ” ความต้องการของลูกค้าอย่างแท้จริง มีการจำหน่ายกล้วยไม้ ปัจจัยการผลิต วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการเพาะปลูกกล้วยไม้แบบครบวงจร และเป็นศูนย์กลางการผลิต การรวบรวมผลผลิต และการส่งออกกล้วยไม้สู่ตลาดต่างประเทศ อีกทั้งยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่เปิดโอกาสให้เข้าชมการเพาะพันธุ์ การจัดการฟาร์ม และเรียนรู้การเพาะเลี้ยงกล้วยไม้แก่ผู้สนใจ

นายสง ยังได้ร่วมมือกับสมาคมกล้วยไม้แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ สหกรณ์ผู้ประกอบการกล้วยไม้ไทย จำกัด และส่วนราชการในการจัดแสดงกล้วยไม้ระดับโลกและระดับประเทศ เพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ความสวยงามของดอกกล้วยไม้ไทยให้ทั้งโลก รู้จักอย่างแพร่หลายในงานสำคัญต่าง ๆ อาทิ งานประชุมวิชาการกล้วยไม้เอเชียแปซิฟิก ครั้งที่ 12 (APOC 12) ปี 2559 ณ ศูนย์การประชุมนานาชาติเมืองทองธานี กรุงเทพมหานคร งานมหกรรมพืชสวนโลก ปี 2549 งานราชพฤกษ์รวมใจรักดีรักพ่อหลวง ปี 2552 ณ อุทยานหลวงราชพฤกษ์ จังหวัดเชียงใหม่ และกล้วยไม้สกุลหวาย “โสมสวลี” ที่ได้พัฒนาสายพันธุ์ยังมีการนำไปเพาะเลี้ยงในสวนพฤกษศาสตร์หลวงเมืองคิว (Royal Botanic Garden, Kew) กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ ซึ่งเป็นแหล่งรวบรวมพันธุ์ไม้จากทั่วทุกมุมโลกอีกด้วย

การสร้างกลุ่ม/เครือข่าย

นายสงว คุ่มวิเชียร เป็นแกนนำในการรวมตัวกันของเครือข่าย เกษตรกร กลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์ ผู้เพาะเลี้ยงกล้วยไม้ในจังหวัดนครปฐมและจังหวัด ไกล่เคียง ประกอบด้วย กรุงเทพฯ นนทบุรี ราชบุรี กาญจนบุรี สุพรรณบุรี สมุทรสาคร และชลบุรี โดยพัฒนาความร่วมมือในเครือข่ายจนสามารถเป็นเครือข่ายผู้ส่งออก กล้วยไม้รายใหญ่ของประเทศ มีการรวบรวมผลผลิตของเครือข่ายเพื่อการส่งออก สร้างมูลค่าการส่งออกกล้วยไม้ในประเทศและมีอัตราเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ 10 ต่อปี ปัจจุบันมียอดสั่งซื้อต้นพันธุ์ที่เพาะจากเนื้อเยื่อปีละประมาณ 2,000,000 ต้น และมี ปริมาณการส่งออกโดยรวมมูลค่ากว่า 1,000 ล้านบาทต่อปี โดยเป็นรายได้ของ เกษตรกรในเครือข่ายรวมกันมากกว่า 900 ล้านบาทต่อปี

องค์ความรู้ที่โดดเด่น

นายสงว คุ่มวิเชียร เป็นผู้ม้องค์ความรู้และเชี่ยวชาญในการพัฒนาสายพันธุ์กล้วยไม้ ด้วยประสบการณ์อันยาวนานกว่า 40 ปี ในการพัฒนาสายพันธุ์กล้วยไม้ การขยายพันธุ์ที่ได้มาตรฐานภายใต้โรงเรือนและการเพาะเลี้ยงที่ได้คุณภาพ ได้รับมาตรฐาน GAP (Good Agricultural Practice) สามารถควบคุมการขยายพันธุ์ที่ได้ทั้งคุณภาพและปริมาณ ประกอบด้วย

1. การผสมพันธุ์กล้วยไม้

การผสมพันธุ์กล้วยไม้เป็นกระบวนการที่ใช้ในการสร้างสายพันธุ์ใหม่ หรือปรับปรุงลักษณะของกล้วยไม้ให้สวยงามและแข็งแรงขึ้น ทั้งการผสมพันธุ์ตามธรรมชาติ และการผสมพันธุ์โดยมนุษย์ พัฒนาสายพันธุ์กล้วยไม้ใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง โดยนำเทคโนโลยีธรรมชาติในการพัฒนาปรับปรุงสายพันธุ์ ใช้การผสมเกสรตัวผู้-ตัวเมีย และการผสมพันธุ์กล้วยไม้ ทั้งสกุลเดียวกันและข้ามสกุล เช่น กล้วยไม้สกุลหวาย “พันธุ์ 2 สี” เกิดจากต้นพ่อพันธุ์คือ แอร์รี่ พิง สไตรป์ (Dendrobium Airy Pink Stripe) ส่วนต้นแม่พันธุ์ชื่อ ธนิตา พิง สไตรป์ (Dendrobium Tanida Pink Stripe) ได้กล้วยไม้พันธุ์ 2 สี ในต้นเดียวกัน

วิธีการผสมพันธุ์กล้วยไม้ ได้แก่

1.1 การผสมพันธุ์ตามธรรมชาติ เกิดจากแมลงผสมเกสร เช่น ผึ้งหรือแมลงที่มาตอมดอกไม้และช่วยถ่ายละอองเกสรไปยังดอกอื่น วิธีนี้เกิดขึ้นเอง แต่การควบคุมสายพันธุ์ทำได้ยาก

1.2 การผสมพันธุ์โดยมนุษย์ (การผสมเกสร) เป็นวิธีที่นิยมใช้ในการสร้างสายพันธุ์ใหม่ โดยมีขั้นตอน ดังนี้

- 1) เลือกพ่อแม่พันธุ์ พ่อพันธุ์ : มีลักษณะเด่น เช่น สีสวย ทนทาน ออกดอกง่าย
แม่พันธุ์ : เป็นต้นที่แข็งแรง มีดอกสมบูรณ์
- 2) เตรียมอุปกรณ์ แหนบหรือไม้จิ้มฟัน

เทคนิควิธีการขยายพันธุ์ที่เป็นที่นิยมในหมู่ผู้เพาะเลี้ยงกล้วยไม้ จะทำการคัดเลือกดอกที่มีความสมบูรณ์สวยงาม ใช้ไม้จิ้มฟันเขี่ยเกสรตัวผู้มาแปะวางไว้ในแองของเกสรตัวเมีย เมื่อละอองของทั้ง 2 เกสรสัมผัสกัน ภายในระยะเวลาเพียงไม่กี่วัน การผสมเกสรจะสมบูรณ์กลายเป็นฝักจำนวนมากที่สามารถนำไปเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์ต่อไปได้ ซึ่งเทคนิคดังกล่าวสามารถนำไปใช้ได้กับกล้วยไม้ทุก ๆ สายพันธุ์

2. การเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อกล้วยไม้

การเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อกล้วยไม้มีบทบาทสำคัญในการผลิตกล้วยไม้เพื่อการค้า ทำให้สามารถผลิตได้ในปริมาณที่มากและใช้ระยะเวลาสั้น เมื่อเทียบกับการขยายพันธุ์โดยวิธีตัดแยก สำหรับการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อกล้วยไม้ทำโดยการนำชิ้นส่วนต่าง ๆ ของกล้วยไม้ เช่น หน่ออ่อน ช่อ ดอกอ่อน ใบ หรือราก มาฟอกฆ่าเชื้อและนำไปชักนำให้เกิดต้นจำนวนมากในอาหารสังเคราะห์สูตรต่าง ๆ เพื่อช่วยในการขยายพันธุ์ ซึ่งจะต้องทำการคัดเลือกต้นพ่อแม่พันธุ์ที่มีลักษณะตามต้องการมีความแข็งแรงปลอดโรค อีกทั้งได้นำเทคโนโลยี Barcode ในการติดตามการทำงานในห้องแล็บ สามารถตรวจสอบย้อนกลับได้ว่ากล้วยไม้แต่ละขวดผลิตโดยพนักงานคนไหน ผลิตวันที่เท่าไร เพื่อลดข้อผิดพลาด รวมถึงช่วยให้ทราบปริมาณของกล้วยไม้ในขวดและทราบว่าเจริญเติบโตอยู่ในขั้นตอนใด และสามารถทำการสืบค้นประวัติการผลิตได้อย่างแม่นยำ ลดค่าใช้จ่ายแรงงานและการสูญหายของสินค้า

3. การดูแลและบำรุงรักษากล้วยไม้

การดูแลและบำรุงรักษากล้วยไม้ โดยการใช้สาร forchlorfenuron (1-(2-chloropyridin-4-yl)-3-phenylurea) (CPPU) ซึ่งเป็นสารที่ใช้ในทุเรียน และในผลไม้บางชนิด จัดเป็นสารควบคุมการเจริญเติบโตในกลุ่มไซโตไคนิน นำมาฉีดพ่นกล้วยไม้ เพื่อให้ดอกกล้วยไม้มีขนาดใหญ่ขึ้น สีเข้ม และกลีบหนา ช่วยเพิ่มความแข็งแรงของดอกกล้วยไม้ ลดความเสียหาย สร้างผลผลิตที่มีคุณภาพดีสม่ำเสมอ และสามารถอยู่ได้โดยไม่ต้องรดน้ำหลายวัน ทั้งนี้ยังสามารถนำไปใช้ในช่วงฤดูแล้งที่มีอากาศร้อนขึ้น ซึ่งถือเป็นช่วงที่ตลาดต่างประเทศมีความต้องการดอกกล้วยไม้สูง แก้ปัญหาคุณภาพดอกกล้วยไม้ที่ไม่ได้มาตรฐาน ในช่วงฤดูร้อน เป็นการช่วยพัฒนาคุณภาพช่อดอกกล้วยไม้ให้กับเกษตรกร ทำให้สามารถเพิ่มการติดดอกของกล้วยไม้ การยืดช่อดอกกล้วยไม้ และเพิ่มน้ำหนักของช่อดอกกล้วยไม้ ซึ่งถือเป็นเรื่องสำคัญที่ใช้ในการคัดเกรดกล้วยไม้หวายแบบตัดดอกที่มีการแบ่งเกรด ดังนี้ เกรดช่อยาวพิเศษ เกรดช่อยาว เกรดช่อสั้น และเกรดช่อสั้นที่สุด โดยหากสามารถเพิ่มคุณภาพช่อดอกกล้วยไม้ได้ จะส่งผลต่อราคาที่เกษตรกรจะได้รับและเป็นการช่วยให้เกษตรกรมีรายได้จากการจำหน่ายกล้วยไม้เพิ่มมากขึ้น

4. การประยุกต์ใช้กระถางตุ๋นน้ำกับกล้วยไม้

การประยุกต์ใช้กระถางตุ๋นน้ำกับกล้วยไม้ โดยการใส่ปุ๋ยไฮโดรโปนิกส์ และสารอาหาร เช่น เครื่องดื่มชูกำลัง ผสมเข้าไปในกระถางตุ๋นน้ำ พบว่าต้นกล้วยไม้ จะได้รับความชุ่มชื้น ทำให้ดอกกล้วยไม้มีขนาดใหญ่ขึ้น สีของดอกกล้วยไม้สวยขึ้น ออกดอกทนกว่าการรดน้ำทั่วไป มีดอกบานได้ถึง 20 วัน ส่วนในกล้วยไม้สกุลหวาย สามารถทำให้เกิดดอกบานได้ถึง 30 ถึง 45 วัน โดยหลังจากที่ติดอกกล้วยไม้ ร่วงโรยลงไปแล้ว ยังสามารถนำกระถางออกมาตั้งไว้ในบริเวณที่มีแดดส่องถึง แล้วดูผลการออกดอก พบว่าเร็วกว่านำไปตั้งไว้ปกติในห้อง หรือในจุดที่ไม่มีแสงแดด ซึ่งนวัตกรรมดังกล่าวจะช่วยเพิ่มมูลค่าของกล้วยไม้ในอนาคต รวมถึงสร้างความสะดวก และประหยัดเวลาสำหรับคนที่รักการปลูกกล้วยไม้ แต่ไม่มีเวลารดน้ำ ทั้งนี้อาจเพิ่ม สีสันทนาการประดับตกแต่งน้ำในกระถางเพื่อความสวยงามได้ โดยใส่สีผสมอาหาร ผสมลงไป ซึ่งไม่เป็นอันตรายต่อกล้วยไม้

แผนที่ตั้ง แอร์ออร์คิดส์

นายวันนา บุญกลม

ปราชญ์เกษตรของแผ่นดิน
สาขาปราชญ์เกษตรผู้นำชุมชนและเครือข่าย

ปราชญ์เกษตรของแผ่นดิน สาขาปราชญ์เกษตรผู้นำชุมชนและเครือข่าย

นายวันนา บุญกลม

อายุ	57 ปี
การศึกษา	มัธยมศึกษาปีที่ 6
สถานภาพ	หม้าย
ที่อยู่	บ้านเลขที่ 105 หมู่ที่ 3 บ้านห้วยไร่ ตำบลห้วยไร่ อำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ 37000
โทรศัพท์	08-5410-8152
อาชีพ	เกษตรกร

รางวัล หรือประกาศเกียรติคุณที่ได้รับ

- ปราชญ์เกษตรของแผ่นดิน สาขาปราชญ์เกษตรผู้นำชุมชนและเครือข่าย ปี 2568
- สถาบันเกษตรกรดีเด่นแห่งชาติ ประเภทวิสาหกิจชุมชน ปี 2567
- รางวัลเลิศรัฐ สาขาบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ประเภทร่วมใจแก้จน ระดับดีเด่น ปี 2566 ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ
- รางวัลชนะเลิศวิสาหกิจชุมชนดีเด่น ระดับประเทศ ปี 2566 ของคณะกรรมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน
- ประกาศเกียรติคุณ ผู้ทำคุณประโยชน์ด้านเศรษฐกิจการเกษตรดีเด่น ปี 2564 มูลนิธิ ดร.สมนึก ศรีปลั่ง

ชีวิตที่พอเพียง

จังหวัดอำนาจเจริญมีสภาพภูมิประเทศที่เหมาะสมกับการทำการเกษตร ในอดีตเกษตรกรประกอบอาชีพทำนา ปลูกปอ และมันสำปะหลัง จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2537 สารเคมีเข้ามากระบาดหนักในการทำการเกษตรกรรม ทำให้ความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่เปลี่ยนแปลง เกิดปัญหาทรัพยากรดินเสื่อมโทรม มีการปนเปื้อนสารเคมีในแหล่งน้ำ ทำให้ปลาในธรรมชาติติดโรคและตาย ระบบนิเวศสภาพแวดล้อมเกิดความเสื่อมโทรม เกษตรกรมีปัญหาด้านสุขภาพ นายวันนา บุญกลม สังเกตเห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ จึงริเริ่มรวมกลุ่มเกษตรกรเพื่อแก้ไขปัญหาให้กับชาวนาในตำบลห้วยไร่ อำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ ในเรื่องต้นทุนการผลิตและการใช้สารเคมีจำนวนมาก นายวันนา จึงเป็นแกนนำริเริ่มทดลองปลูกผักปลอดสารหลังฤดูการเก็บเกี่ยวข้าว นำผลผลิต ผักปลอดสารไปขายส่งในตลาดจังหวัดอำนาจเจริญ ผลผลิตผักปลอดสารไม่เพียงพอ ต่อความต้องการของตลาด ทำให้มีเกษตรกรในชุมชนหันมาปลูกผักปลอดสารพิษ เพิ่มมากขึ้น นายวันนา จึงมองเห็นโอกาสในการพัฒนารายได้เสริมจากการปลูกผัก ปลอดสาร และได้ร่วมมือกับภาครัฐในการเข้ามสนับสนุนการดำเนินงานของกลุ่ม อย่างเป็นระบบ ในขณะเดียวกันสมาชิกมีความชำนาญและประสบการณ์มากขึ้น จึงเริ่มหันมาทำนาข้าวอินทรีย์ ข้าวหอมมะลิ 105 โดยจัดตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชนเกษตร

กลุ่มผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ตำบลห้วยไร่ ขยายผลส่งเสริมให้เกษตรกรทำนาข้าวอินทรีย์ พันธุ์ข้าว กข15 ข้าวหอมมะลิแดง ข้าวเหนียว กข6 นายวันนา ดำเนินกิจกรรมการเกษตรในพื้นที่ จำนวน 77 ไร่ ประกอบด้วย ทำนาข้าวหอมมะลิอินทรีย์ จำนวน 63 ไร่ สวนมะม่วงหิมพานต์ จำนวน 8 ไร่ และสวนไผ่ จำนวน 6 ไร่ สามารถสร้างรายได้จากอาชีพการเกษตรและใช้ประโยชน์ในพื้นที่ของตนเองให้เกิดความคุ้มค่าสูงสุด จากความสำเร็จในการทำเกษตรอินทรีย์ ทำนาอินทรีย์ผลิตข้าวที่มีคุณภาพได้มาตรฐาน ลดต้นทุนการผลิตด้วยการใช้ปุ๋ยอินทรีย์แทนการใช้สารเคมี สามารถลดหนี้สินครัวเรือนและสร้างความสมดุลเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม พื้นที่ทำการเกษตรสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้และศึกษาดูงานแก่เกษตรกรที่สนใจ ด้วยความสัมพันธ์ที่ดีกับคนในชุมชน นายวันนา สามารถรวมกลุ่มเกษตรกรและจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน เมื่อปี พ.ศ. 2552 ภายใต้ชื่อ “เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์จังหวัดอำนาจเจริญ” ขับเคลื่อนดำเนินการผลิตข้าวแบบครบวงจร ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ โดยใช้ความรู้ในการเตรียมเมล็ดพันธุ์ข้าว การเตรียมดิน การปลูก การป้องกันกำจัดโรคและศัตรูพืช การเก็บเกี่ยว และกระบวนการหลังการเก็บเกี่ยวให้เป็นไปตามมาตรฐานและตามความต้องการของตลาด สร้างกระบวนการรวบรวมผลผลิต การตรวจสอบคุณภาพการสีข้าวเพื่อแปรรูปจากข้าวเปลือกเป็นข้าวสารตลอดจนการเก็บรักษาที่ได้มาตรฐาน

โดยบริหารจัดการร่วมกับสภาองค์กรชุมชนและเครือข่ายสภาองค์กรชุมชนจังหวัดอำนาจเจริญ สมาชิกแกนนำของเครือข่ายมีการประเมินสถานการณ์ วิเคราะห์ สังเคราะห์ ถอดบทเรียนเพื่อวางแผนระบบการผลิตข้าวอินทรีย์ การแปรรูป และการตลาดร่วมกัน ทำงานเชื่อมโยงกับเครือข่ายภาคีอื่น ๆ สมาชิกกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนฯ มีการประชุมแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น รับฟังปัญหาและข้อเสนอแนะกันทุกปี นายวันนา ได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตและการบริหารจัดการกลุ่ม คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืนพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยี เป็นผู้ประพฤติและปฏิบัติตามกฎระเบียบ ถือประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง วินิจฉัย ตัดสิน และแก้ปัญหาโดยใช้เหตุผล จนได้รับความเชื่อมั่นจากสมาชิกให้ดำรงตำแหน่งประธานเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์จังหวัดอำนาจเจริญจนถึงปัจจุบัน รวมถึงได้รับคัดเลือกให้เป็นประธานสภาเกษตรกรจังหวัดอำนาจเจริญ

ผลงานสร้างคุณประโยชน์

นายวันนา บุญกลม เป็นเกษตรกรที่มีองค์ความรู้ประสบการณ์และความเชี่ยวชาญ ด้านการลดต้นทุนการทำนาข้าวอินทรีย์ ให้มีต้นทุนประมาณไร่ละ 2,600 บาท (ปกติการทำนาทั่วไปมีต้นทุนประมาณ 3,500 - 4,000 บาท/ไร่) และลดต้นทุนการผลิต โดยรวมกลุ่มทำปุ๋ยอินทรีย์ร่วมกันของสมาชิก สามารถเพิ่มผลผลิตข้าวอินทรีย์ได้ประมาณ 400 - 450 กิโลกรัม/ไร่ ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยของผลผลิตข้าวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยทั่วไปเฉลี่ย 360 กิโลกรัม/ไร่ และกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนฯ ยังรับซื้อข้าวจากสมาชิกกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนฯ ในราคาที่สูงกว่าราคาโรงสีทั่วไปกิโลกรัมละ 2 บาท หรือประมาณตันละ 2,000 บาท/ข้าวเปลือก

กลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนฯ ภายใต้การนำของนายวันนา สามารถผลิตข้าวอินทรีย์ได้มาตรฐานผ่านการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ที่หลากหลาย ได้แก่ FAIRRADE, EU, NOP, JAS, CERES และ COFCC ผลผลิตจำหน่ายในตลาดต่างประเทศได้ร้อยละ 90 และจำหน่ายภายในประเทศร้อยละ 10 มีปริมาณการส่งออกข้าวเปลือกอินทรีย์และจำหน่ายภายในประเทศ รวมกันมากกว่า 9,800 ตันต่อปี คิดเป็นมูลค่ามากกว่า 152,234,800 บาทต่อปี สร้างมูลค่าเพิ่มจากกระบวนการ

แปรรูปส่งออกและจำหน่ายในประเทศ คิดเป็นมูลค่ามากกว่า 44,197,200 บาทต่อปี สร้างมูลค่าจากการปลูกพืชหลังนามากกว่าปีละ 3,945,600 บาท สร้างกิจกรรมเพื่อให้เกิดการจ้างงานในชุมชนจำนวน 47 ครัวเรือน คิดเป็นมูลค่า 5,443,000 บาท รวมรายได้ผลผลิตจากการดำเนินงานของกลุ่มฯ ประกอบด้วย ผลผลิตข้าวเปลือกอินทรีย์ การแปรรูปผลิตภัณฑ์ การปลูกพืชหลังนา การจ้างงานในชุมชน มากกว่า 205,820,600 บาทต่อปี ทั้งนี้รายได้จากการจัดสรรผลกำไรของกลุ่มร้อยละ 10 จะนำมาจัดเป็นสวัสดิการแก่สมาชิกและทำประโยชน์แก่สังคม เช่น จัดสรรเป็นทุนการศึกษา ปีละ 90 ทุน เป็นเงิน 150,000 บาท ให้กับบุตรของสมาชิกตั้งแต่ระดับประถมถึงปริญญาตรี สนับสนุนเงินช่วยเหลืองานประเพณีประจำปี ๆ ละ 200,000 บาท สร้างงาน สร้างความเข้มแข็งในชุมชน ทำให้สมาชิกในชุมชนไม่ต้องออกไปขายแรงงานยังต่างถิ่น

กลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนฯ ดำเนินงานขับเคลื่อนตามแนวทาง BCG Model เศรษฐกิจชีวภาพ (Bio Economy) ที่มุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรชีวภาพ เช่น ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยคอก สารชีวภัณฑ์ และนำหมักชีวภาพ ใช้หลักการเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) โดยคำนึงถึงการนำวัสดุต่าง ๆ กลับมาใช้ประโยชน์เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด เช่น นำเอาฟางข้าว รำข้าว แกลบ มาทำเป็นอาหารสัตว์ ดำเนินกิจกรรมเพื่อสนับสนุนแนวทางเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) ซึ่งเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจควบคู่ไปกับการพัฒนาสังคมและรักษาสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล เพื่อให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืนไปพร้อมกัน

การขยายผลงาน

นายวันนา บุญกลม ได้ถ่ายทอดผลงานและความรู้อย่างต่อเนื่องผ่านศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ภายใต้ชื่อ “ศูนย์เรียนรู้ข้าวอินทรีย์เมืองธรรมเกษตร” โดยเป็นวิทยากรประจำศูนย์ฯ บรรยายและสาธิตเพื่อถ่ายทอดความรู้ด้านการผลิต การแปรรูป และการตลาด แก่เกษตรกร นักศึกษา หน่วยงานภาครัฐ เอกชนและบุคคลทั่วไปที่สนใจ ซึ่งมีผู้เข้ามาศึกษาเรียนรู้ภายในศูนย์เฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 1,000 คนต่อปี พร้อมทั้งขยายผลเผยแพร่ความรู้ผ่านสื่อต่าง ๆ จำนวนมาก อาทิ วารสาร งานวิจัย สื่อสิ่งพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุ และโซเชียลมีเดีย เช่น YouTube Facebook มีกลุ่มที่นำองค์ความรู้ไปปฏิบัติและขยายผลถ่ายทอดองค์ความรู้ในหลายพื้นที่ ครอบคลุมพื้นที่ 5 อำเภอ 21 ตำบล 96 หมู่บ้าน 839 ครัวเรือน ในจังหวัดอำนาจเจริญ มีการจัดตั้งศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวอินทรีย์ชุมชน และได้รับสนับสนุนงบประมาณในการจัดสร้างโรงสีข้าวอินทรีย์ของเครือข่าย อีกทั้งมีการบูรณาการร่วมกับภาคีเครือข่ายหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน เช่น กรมการข้าว กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงอุตสาหกรรม สมาคมโรงสีแห่งประเทศไทย และบริษัทผู้ส่งออกข้าว เพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของเครือข่ายด้านศักยภาพของสมาชิก ระบบการผลิตข้าวอินทรีย์ แปรรูป การตลาดและระบบการค้าที่เป็นธรรม และยังร่วมกันขับเคลื่อนธรรมนูญประชาชนคนอำนาจเจริญสู่เมืองธรรมเกษตร รวมถึงบูรณาการด้านงบประมาณในการดำเนินงาน

การสร้างกลุ่ม/เครือข่าย

นายวันนา บุญกลม มีเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์จังหวัดอำนาจเจริญกระจายครอบคลุม พื้นที่ทั้งหมด 5 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอเมืองอำนาจเจริญ อำเภอลืออำนาจ อำเภอปทุมราชวงศา อำเภอพนา และอำเภอเสนางคินคม มีสมาชิก จำนวน 839 คน ครัวเรือน พื้นที่เกษตรอินทรีย์ 24,554 ไร่ เครือข่ายศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ภายใต้ชื่อ “ศูนย์เรียนรู้ข้าวอินทรีย์เมืองธรรมเกษตร” โดยมีวิธีขยายเครือข่ายแบบ 1:3:5 คือ มีแกนนำตำบล 1 คน ไปขยายผลหาแกนนำเกษตรอินทรีย์อีก 3 คน และแกนนำเกษตรอินทรีย์แต่ละคนไปขยายผลส่งเสริมให้เกษตรกรทำเกษตรอินทรีย์คนละ 5 ราย และสมาชิกแกนนำเกษตรอินทรีย์ยังได้แบ่งบทบาทหน้าที่ส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์และร่วมกันตรวจสอบแปลงเกษตรอินทรีย์

องค์ความรู้ที่โดดเด่น

นายวันนา บุญกลม ประธานเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์จังหวัดอำนาจเจริญ เป็นเกษตรกรต้นแบบที่ประสบความสำเร็จในการผลิตข้าวอินทรีย์ครบวงจรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ตามหลัก BCG Model สามารถวางแผนระบบการผลิตข้าวอินทรีย์ร่วมกับสมาชิกในเครือข่าย และวางแผนการตลาดเพื่อกระจายผลผลิตข้าวอินทรีย์ จนเกิดความมั่นคง สร้างเงิน สร้างงาน สร้างความเข้มแข็งในชุมชน โดยมี องค์ความรู้ที่โดดเด่น ได้แก่

1. ด้านกระบวนการผลิตข้าวอินทรีย์

โดยการดำเนินงานแบบ BCG Model เศรษฐกิจชีวภาพ (Bio Economy) มุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรชีวภาพ เช่น ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยคอก และน้ำหมักชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) คำนึงถึงการนำวัสดุต่าง ๆ กลับมาใช้ประโยชน์ให้มากที่สุด และเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) เป็นการพัฒนาเศรษฐกิจที่ควบคู่ไปกับการพัฒนาสังคมและรักษาสิ่งแวดล้อมได้อย่างสมดุล ให้ความมั่นคงและยั่งยืนไปพร้อมกัน อีกทั้งยังสามารถเพิ่มผลผลิตข้าวอินทรีย์ได้ไร่ละ 400 - 450 กิโลกรัม ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยของผลผลิตข้าวในภาคตะวันออกเฉียง

เฉียงเหนือโดยทั่วไปเฉลี่ย 360 กิโลกรัม/ไร่ และสามารถลดต้นทุนการทำนาข้าวอินทรีย์ เหลือประมาณไร่ละ 2,600 บาท น้อยกว่าการทำนาแบบทั่วไปที่มีต้นทุนประมาณ 3,500 - 4,000 บาท/ไร่ ดังนี้

1) พันธุ์ข้าวและเมล็ดพันธุ์ พันธุ์ข้าวที่ใช้ตามความต้องการของตลาด คือ ขาวดอกมะลิ 105 มะลิแดง กข15 และ กข6 โดยจะคัดเลือกเกษตรกร 40 ราย เข้ารับการอบรมการทำเมล็ดพันธุ์โดยเฉพาะ ตั้งแต่กระบวนการเพาะกล้า การปักดำ การทำนาหยอด การเก็บเกี่ยว การดูแลรักษาและกระบวนการตรวจสอบสาร ในเมล็ดข้าว เพื่อกระจายเมล็ดพันธุ์ที่มีความสมบูรณ์ให้กับสมาชิกรายอื่น ๆ ต่อไป

2) การเตรียมดินและวิธีปลูก ในการเตรียมดินเพื่อจัดทำเมล็ดพันธุ์เมื่อ เก็บเกี่ยวข้าวในปีเสร็จในช่วงเดือนพฤศจิกายน จะทำการไถกลบตอซังข้าวแล้ว หว่านเมล็ดถั่วพรีหรือถั่วเขียวลงไปในช่วงที่ดินยังมีความชื้นอยู่ เมื่อถึงช่วงเดือน พฤษภาคมจะหว่านปุ๋ยคอก ฉีดพ่นน้ำหมักชีวภาพแล้วทำการไถกลบ เมื่อฝนเริ่ม ตกลงมาจะซังน้ำไว้ในแปลงนาเพื่อให้เมล็ดวัชพืชและข้าวปนในแปลงนาเน่าตาย เสียก่อน จึงดำเนินการปลูกโดยวิธีปักดำต่อไป ส่วนการเตรียมดินเพื่อปลูกข้าวอินทรีย์ ส่งขายจะลดขั้นตอนเตรียมดินลง โดยในช่วงเดือนพฤษภาคมจะหว่านปุ๋ยคอก ฉีดพ่นน้ำหมักชีวภาพแล้วทำการไถกลบตอซังข้าวโดยไม่ต้องหว่านเมล็ดถั่วพรีหรือ ถั่วเขียวลงไป เมื่อฝนเริ่มตกลงมาจะซังน้ำไว้ในแปลงนาเพื่อให้เมล็ดวัชพืชและข้าว ปนในแปลงนาเน่าตายเสียก่อน จึงดำเนินการปลูกโดยวิธีปักดำหรือหว่านต่อไป

3) การจัดการความอุดมสมบูรณ์ของดิน โดยในช่วงปักดำหรือหว่านข้าว จะหว่านปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ ไร้ละ 50 กิโลกรัม และในช่วงต้นข้าวมีอายุ 30 วัน 60 วัน และ 120 วัน (ช่วงข้าวอุ่มท้อง) จะฉีดพ่นน้ำหมักชีวภาพ โดยใช้โดรนเพื่อให้ อาหารทางใบเป็นระยะ

4) การควบคุมน้ำและควบคุมวัชพืช ในช่วงข้าวเริ่มแตกกอจะควบคุมน้ำใน แปลงให้อยู่ในระดับ 3 - 5 เซนติเมตร เมื่อข้าวมีอายุ 30 วัน จะอยู่ในระดับ 10 - 15 เซนติเมตร และเมื่อถึงช่วงที่ข้าวออกรวงจะทำการระบายน้ำในแปลงออก เพื่อ เป็นการเพิ่มความหอมในข้าวและสะดวกต่อการเก็บเกี่ยว ในการควบคุมวัชพืชจะใช้ แรงงานในครัวเรือนเป็นหลัก คอยเดินสำรวจดูแลเอาใจใส่และเก็บวัชพืชที่ปะปนใน แปลงนา โดยการทำนาค่าจะช่วยควบคุมวัชพืชได้เป็นอย่างดี ส่วนการป้องกันศัตรู ข้าว นั้น ต้นข้าวอินทรีย์ที่ไม่ได้ใส่ปุ๋ยเคมี มีความแข็งแรงและทนทานต่อโรคได้ดีกว่า ข้าวที่ใส่ปุ๋ยเคมี จึงไม่ค่อยประสบปัญหาในเรื่องนี้

5) การเก็บเกี่ยวและการควบคุมคุณภาพ จะเก็บเกี่ยวด้วยมือหรือใช้รถเกี่ยว โดยหากเก็บเกี่ยวด้วยรถจะต้องล้างทำความสะอาดเอาเมล็ดข้าวที่ติดมากับรถให้หมดเสียก่อน เพื่อป้องกันการปนเปื้อน เมื่อเก็บเกี่ยวเสร็จจะนำข้าวไปตากเพื่อลดความชื้นเป็นเวลาประมาณ 2 วัน การตากจะทำให้มีระดับความหนาของข้าวประมาณ 5 เซนติเมตร และเกลี่ยข้าวให้โดนแสงแดดอย่างสม่ำเสมอทุก ๆ 40 นาที แล้วนำไปบรรจุไว้ในกระสอบสีขาวล้วนเพื่อป้องกันการปนเปื้อน นอกจากนี้ สมาชิกทุกคนจะมีสมุดบันทึกฟาร์ม สมุดบันทึกระบบควบคุมภายใน ICS (Internal Control System) และมีรหัสระบุตัวตน ตัดไว้ในกระสอบข้าวเพื่อให้อาสาสมัครตรวจสอบย้อนกลับได้

2. ด้านการตลาดและการบริหารจัดการสินค้าข้าวอินทรีย์

ปัจจุบันข้าวอินทรีย์ของกลุ่ม ได้การรับรองมาตรฐานสากล FAIRRADE, EU, NOP, JAS และ COFCC ถือเป็นกลุ่มที่ได้ใบรับรองมาตรฐานมากที่สุดในประเทศ และมีมาตรฐาน ISO มาตรฐาน ออย. ที่ผ่านการพิจารณาด้านประสิทธิภาพ คุณภาพ และความปลอดภัย ถูกต้องตรงตามมาตรฐานเกณฑ์การผลิต มีจุดเด่นของผลิตภัณฑ์ คือ “ใหญ่ ยาว ขาว นุ่ม หอม” เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและเป็นที่ต้องการของตลาด โดยมีหลักบริหารจัดการด้านการตลาดและการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าข้าวอินทรีย์ มีดังนี้

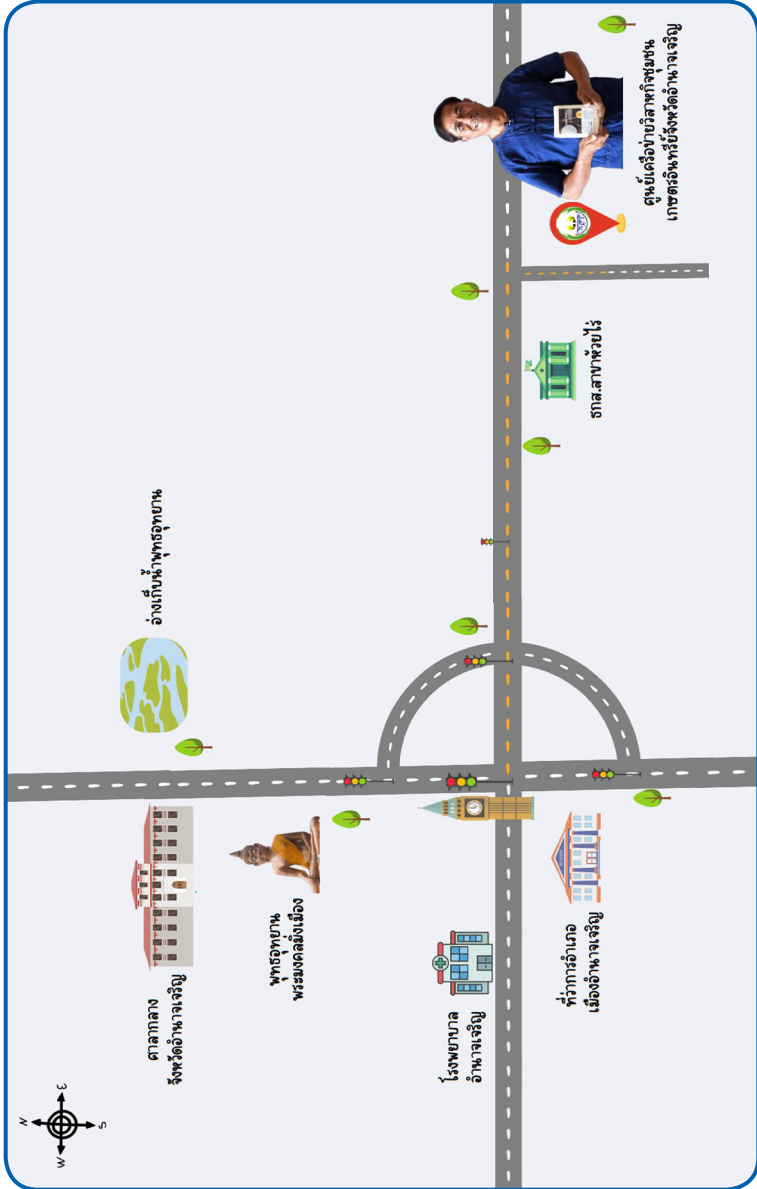
1) นโยบาย “การตลาดนำการผลิต” โดยรับคำสั่งซื้อล่วงหน้าก่อนการผลิต ไม่รอถึงช่วงตอนเก็บเกี่ยวถึงค่อยมาหาผู้ซื้อ และรวมกลุ่มผู้ปลูกข้าวที่มีขนาดใหญ่ ทำให้มีปริมาณสินค้ามากตอบสนองกับความต้องการของตลาดได้ จึงมีคู่ค้าที่หลากหลายทั้งในและต่างประเทศได้ ส่งผลให้เป็นกลุ่มที่เข้มแข็ง สามารถสร้างอำนาจต่อรองกับผู้ซื้อได้

2) การดำเนินงานของเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์จังหวัดอำนาจเจริญ มีเครือข่ายรับซื้อครอบคลุมทั่วทั้งจังหวัด สร้างเป็นจุดแก้มลิงเพื่อเก็บกักรักษาข้าวไว้ไม่ให้ล้นตลาด และนำออกมาขายเมื่อมีราคาสูงขึ้น อีกทั้งมีการแปรรูปผลผลิตเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้า ตรงตามความต้องการของตลาด ลดปัญหาราคาข้าวไม่มีเสถียรภาพ และสร้างอำนาจต่อรองได้

แผนที่ตั้ง ศูนย์เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน เกษตรอินทรีย์ จังหวัดอำนาจเจริญ

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

นางอมราพร ชีพสมุทร

ผู้อำนวยการกองนโยบายเทคโนโลยี
เพื่อการเกษตรและเกษตรกรรมยั่งยืน

ข้อมูล

นางยอดขวัญ วิภาคกิจ
นางสาวเอื้องพร นพคุณ
นางปรีญา สอนอาจ

สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดปราจีนบุรี
สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดนครปฐม
สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดอำนาจเจริญ

เรียบเรียงข้อมูล

คณะเจ้าหน้าที่กลุ่มพัฒนาเกษตรกร
และชุมชนเกษตรกร

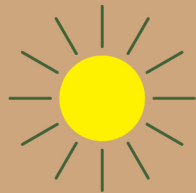
กองนโยบายเทคโนโลยีเพื่อการเกษตรและ
เกษตรกรรมยั่งยืน

จัดทำโดย

กองนโยบายเทคโนโลยีเพื่อการเกษตรและเกษตรกรรมยั่งยืน
สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ปราชญ์เกษตรของแผ่นดิน ประจำปี 2568

จัดทำโดย

กองนโยบายเทคโนโลยีเพื่อการเกษตรและเกษตรกรรมยั่งยืน (กนท.)

สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โทรศัพท์ 0 2281 3958

www.facebook.com/กองนโยบายเทคโนโลยีเพื่อการเกษตรและเกษตรกรรมยั่งยืน

